

А. А. Донченко, аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СВОЄЧАСНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Постановка проблеми. Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи *упродовж розумного строку* незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Причому, як вказує Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), у кримінальних справах «розумний строк», про який йдеться у п. 1 ст. 6 Конвенції, починається з того часу, коли особі було пред'явлено обвинувачення: це може статись як до моменту розгляду справи в суді (рішення у справі «Девеер проти Бельгії» (*Deweert v. Belgium*)), так і з дня арешту, дня, коли відповідна особа була офіційно повідомлена, що проти неї висунуто обвинувачення у справі, або з дня, коли було почате попереднє слідство (рішення у справі «Вемгофф проти Німеччини» (*Wemhoff v. Germany*)). Тому саме забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду як запорука дотримання основоположних прав людини, передбачених Конвенцією, визначено законодавцем одним з завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК).

Частиною 5 ст. 28 КПК України передбачено, що орган досудового розслідування зобов'язаний застосувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування. Засада розумності строків (ст. 28 КПК) лише у певний спосіб «пришвидшує» орган досудового розслідування, прокурора та суд у прийнятті кримінальних процесуальних рішень (далі – КПК) у строки, що є об'єктивно необхідними для їх винесення в межах строків досудового розслідування, втім не перевищують передбачені законом строки для прийняття окремих різновидів КПК.

Адже хоча граничні строки досудового провадження (на відміну від строків судового провадження) й є нормативно визначеними, регламентації більшості зі строків прийняття деяких видів КПК у перебігу досудового розслідування має дискреційний характер.

Разом із тим задля ефективного вирішення завдань кримінального провадження процесуальні рішення повинні прийматися їх суб'єктами не лише у стислі («якнайшвидше»), а й в оптимальні строки – *своєчасно*: у той момент, коли для їх прийняття наявні належні підстави (нормативні та фактичні); без затягування, водночас не на шкоду загальній якості прийнятого КПК (особливо в контексті забезпечення прав учасників, щодо яких таке рішення прийнято («оптимальний баланс швидкості та якості»)). Тож з огляду на вищевикладене та відсутність визначення своєчасності КПК у чинному кримінальному процесуальному законодавстві необхідним видається проведення наукової розвідки цього поняття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кримінальні процесуальні рішення неодноразово ставали об'єктом дослідження процесуалістів. Окремо можна виділити наукові роботи Ю. П. Алєніна, І. В. Басистої, А. Я. Дубинського, Н. В. Глинської, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, О. І. Марочкина, О. Р. Михайленка, В. Т. Нора, В. О. Попелюшка, П. М. Рабіновича, В. М. Тертишника та ін. Водночас своєчасність КПК як самостійна кримінальна процесуальна категорія лише фрагментарно висвітлені у науковій літературі.

Метою статті є формулювання дефініції своєчасності КПК та дослідження її значення.

Виклад основного матеріалу. Академічний тлумачний словник визначає своєчасність (своєчасний) як той «Який відбувається, здійснюється тоді, коли потрібно, у свій час; який відповідає

потребам, вимогам конкретного моменту; доречний, актуальний»¹.

Своєчасність як правова категорія неодноразово привертала увагу науковців із різних галузей права. Так, у юридичній літературі своєчасність розглядається як: один з основних принципів юридичної відповідальності²; принцип інтерпретації норм права³; елемент права на справедливий суд⁴, тощо. Зокрема, С. В. Прийма, проаналізувавши випадки закріплення своєчасності чи, навпаки, несвоєчасності в системі вітчизняного та міжнародного законодавства, доходять висновку, що використання цих категорій найчастіше відбувається у випадках позначення необхідності діяти чи утримуватися від дій, ураховуючи їх вчасність і доречність⁵.

Як відмічається в управлінській літературі, вимога своєчасності відображає здатність управляючого суб'єкта пізнавати загальні закономірності, низки фактів та подій, розкривати конкретні причинно-наслідкові зв'язки та забезпечувати своєчасний, а тому й оптимальний управлінський вплив. Мова йде про вміння правильно орієнтуватися в обстановці, гарно розуміти процеси, що відбуваються, та правильно обирати момент для підготовки та прийняття рішень⁶. Тож питання своєчасності у найбільш широкому ракурсі необхідно розглядати як питання узгодженості та скоординованості часових параметрів будь-яких явищ⁷.

Щодо поняття своєчасності КПП. Системний аналіз чинного кримінального процесуального законодавства надає підстави стверджувати, що термін «своєчасно» використовується у кількох контекстах: щодо належного виконання слідчим, дізнавачем своїх обов'язків (статті 40, 40¹ КПК); щодо забезпечення прав підозрюваного, обвину-

ваченого (статті 42, 49 КПК); щодо належного виконання учасниками кримінального провадження своїх обов'язків (статті 57, 64¹, 64, 72¹ КПК); щодо реалізації міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні (статті 554, 583 КПК). У сенсі нашого дослідження інтерес становить саме формулювання статей 40, 40¹ КПК, відповідно до яких слідчий несе відповідальність за законність та *своєчасність* здійснення процесуальних дій, а дізнавач за законність та *своєчасність* здійснення дізнання. Відмітимо, що, визначаючи обсяг відповідальності дізнавача, законодавцем використаний більш широкий підхід у порівнянні зі слідчим, адже слідчий несе відповідальність лише за своєчасне вчинення процесуальних дій, тоді як дізнавач за своєчасне здійснення дізнання в цілому. Зазначене надає підстави стверджувати, що, хоча й опосередковано, законодавцем однак закріплена вимога своєчасності КПП дізнавача у чинному КПК. Проте чинне кримінальне процесуальне законодавство не надає характеристики цій вимозі.

В юридичній літературі, присвяченій тим чи іншим аспектам процесуальних рішень, своєчасність, як правило, не розглядається як самостійна вимога до них, хоча деякі вчені й виділяли значення своєчасного прийняття важливих рішень під час досудового розслідування, зокрема про проведення слідчих дій, необхідних для збирання доказів⁸. Так, несвоєчасне проведення слідчих дій (як правило, із запізненням) справедливо оцінювалось дослідниками як одна з основних помилок слідчого, що суттєво знижує загальну ефективність розслідування⁹.

Уперше в науці кримінального процесу вимога своєчасності була розглянута як один зі стандартів доброякісності, що ставляться до всіх процесуальних рішень, Н. В. Глинською¹⁰. Автор визначає якість кримінальних процесуальних рішень як

¹ Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980) <<http://sum.in.ua/s/svojechasnyj>> (дата звернення 15.03.2021)

² Каленіченко Л. І. 'Поняття та види принципів юридичної відповідальності' (2017) 1 (64) Право і безпека 24–31

³ Прийма С. В. 'Принцип своєчасності інтерпретації норм права' (2019) 30 (69) 6 Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки 30–34

⁴ Гуйван П. Д. 'Своєчасний розгляд справи як елемент права на справедливий суд' (2018) 30 (68) 1 Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки 36–42

⁵ Прийма С. В. 'Принцип своєчасності інтерпретації норм права' (2019) 30 (69) 6 Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки 30–34

⁶ Тихомиров Ю. А. *Управленческое решение* (Наука, 1972) 129.

⁷ Пушняк О. В. *Право і час : монографія*. (Вид-во «ФІНН», 2009) 176 62–63

⁸ Див.: Дубинский А. Я. *Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы* (Наукова думка, 1984) 50; Муратова Н. Г. *Процессуальные акты органов предварительного расследования* (Изд-во Казан. ун-та, 1989) 48–86, Басиста І. В. *Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми : монографія* (ЛьвДУВС, 2013) 52

⁹ Соловьев А. Б. *Актуальные проблемы досудебных стадий уголовного судопроизводства* (Изд-во «Юрлитинформ», 2006) 375; Власов В. И. 'Расследование преступлений. Проблемы качества' (дисс д-ра юрид. наук Москва, 1991) 45

¹⁰ Глинська Н. В. *Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень, монографія* (Істина, 2014) 100–101

оцінну категорію, що означає порівняльний ступінь здатності правозастосовного акта виконати своє функціональне призначення в загальній динаміці кримінального провадження, задовольнити соціально-правові очікування від його прийняття та реалізації. З огляду на те, що рівні якісної визначеності кримінальних процесуальних рішень можуть бути різними (достатніми чи недостатніми), правильним є вести мову про встановлення візрів (стандартів) саме необхідного для провадження рівня якості процесуальних рішень – їх доброякісності¹. До стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень Н. В. Глинська відносить законність, обґрунтованість і вмотивованість, справедливість, розумність та своєчасність.

Відтак, своєчасність, будучи однією з основних вимог, що традиційно ставиться до рішення в науці управління, набуває й самостійного регулятивного значення в загальному механізмі забезпечення доброякісності всіх рішень, що приймаються у кримінальних провадженнях. Невипадково Консультативна рада європейських суддів у Висновку щодо якості судових рішень зазначила, що ухвалення рішення протягом розумних строків відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод також можна *вважати важливим елементом його якості* (витяг з пункту 26)².

Аналогічної точки зору дотримуються й автори посібника із написання судових рішень Р. Куйбіда та О. Сироїд, визнаючи своєчасність дуже важливим, хоч і «невидимим» критерієм якості судового рішення. Звернімо увагу, що своєчасність судового рішення автори ототожнюють з ухваленням його в розумні строки. Так, Р. Куйбіда та О. Сироїд зазначають, що вимога про розумний строк покладає на суд обов'язок розглянути і вирішити справу без невинувинуваних зволікань, що дасть можливість надати особі своєчасний захист її прав, свобод та інтересів. Для кожної судової справи цей строк є індивідуальним і залежить від складності справи, її важливості для особи, а також від поведінки осіб, які беруть участь у справі. Якщо законом і встановлені конкретні строки розгляду судової справи, їх дотримання не може вважатися єдиним критерієм для визначення розумності строку вирішення конкретної справи. Строк розгляду і вирішення справи може вважатися розумним, якщо судовий захист правам особи надано своєчасно. Суд пови-

нен розглянути справу протягом якнайкоротшого часу, але з дотриманням усіх процесуальних прав учасників судового процесу³.

Вважаємо доцільним виділити кілька важливих, на наш погляд, положень із наведеного розуміння своєчасності. По-перше, у кожній справі (провадженні) вимога своєчасності має індивідуальний характер; по-друге, дотримання встановлених законом строків для прийняття рішення не гарантує дотримання вимоги своєчасності; по-третє, приймаючи рішення протягом якнайкоротшого часу не можна нехтувати правами та законними інтересами учасників процесу. Підкреслимо, що ці характеристики своєчасності можуть бути застосовані не лише до судового рішення, а й до всіх КПП досудового розслідування. У зв'язку з чим слушною видається пропозиція Н. В. Глинської розуміти під своєчасним кримінальним процесуальним рішенням рішення, що прийняте в межах часу, який не перевищує строку, встановленого законом для прийняття рішення, та з огляду на специфіку конкретних обставин кримінального провадження є оптимальним для ефективного і сукупного вирішення завдань кримінального провадження з максимально можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників процесу, щодо яких такий акт приймається⁴.

Вважаємо, що таке визначення може бути покладене в основу дослідження своєчасності КПП. Водночас уявляється, що запропонована дефініція потребує певного доопрацювання з огляду на таке. Як справедливо зауважується в юридичній літературі, принцип своєчасності тлумачення права є тим принципом, що містить вимогу до інтерпретатора враховувати часовий вимір своїх дій та пам'ятати, що отримання інтерпретаційних висновків є важливим і актуальним саме у певний час, не раніше і не пізніше. Разом із тим слід зауважити, що недотримання своєчасності настає також у разі передчасного здійснення інтерпретації. Така ситуація, як це не дивно, так само не є позитивною, оскільки у цьому разі є реальною загроза поспіху з боку інтерпретатора, що тягтиме зменшення чи втрату якості інтерпретаційних висновків. До того ж у разі завчасного отримання результатів тлумачення є небезпека, що вони стануть неактуальними раніше, ніж настане потреба у їх застосуванні⁵.

³ Куйбіда Р., Сироїд О. *Посібник із написання судових рішень*. («Дрім Арт», 2013) <<https://www.osce.org/files/f/documents/f/e/106527.pdf>> (дата звернення 15.03.2021)

⁴ Глинська Н. В.

⁵ Прийма С В, 33

¹ Глинська Н. В.

² Хофер Р, Нетесайм Н *Написання судових рішень: посібник для суддів*. (Проект USAID «Україна: верховенство права», 2012) 37–48.

Екстраполюючи зазначене на досліджуване питання, зауважимо, що не лише КПП, прийняте із невиправданою затримкою або поза межами встановленого строку не відповідають вимозі своєчасності, а й КПП, що постановлені раніше, ніж того вимагають обставини кримінального провадження. На підтвердження зазначеного можна звернутися до судової практики. Наприклад, ухвалою Донецького апеляційного суду скасована ухвала слідчого судді про накладення арешту на майно. У своєму рішенні апеляційний суд зазначив, що, накладаючи арешт на майно, зазначене у клопотанні, слідчий суддя послався лише на норми КПК, які регулюють процедуру накладення арешту на майно, яке визнано речовим доказом. Проте матеріали провадження не містять відомостей про визнання речовими доказами майна, на яке слідчий у своєму клопотанні просив накласти арешт. Враховуючи, що на стадії досудового розслідування слідчим суддею здійснюється функція судового контролю, яка за своєю духом виступає механізмом стримувань та противаг при здійсненні досудового розслідування, колегія суддів вважає, що висновки слідчого судді про необхідність накладення арешту на майно, визначене у клопотанні слідчого, яке є власністю третіх осіб, є передчасними та не відповідають вимогам кримінального процесуального закону¹.

Так само ухвалою слідчого судді скасовано постанову прокурора про закриття кримінального провадження, оскільки її винесення є передчасним, так як у кримінальному провадженні не проведений комплекс слідчих дій, спрямованих на розслідування злочину; не давши оцінку всім наявним доказам, не виконавши в повному обсязі вказівки прокуратури, слідчий передчасно прийняв рішення про закриття кримінального провадження².

Таким чином, задля дотримання вимоги своєчасності КПП має бути прийняте в момент, що є об'єктивно необхідним, оптимальним для прийняття такого рішення без невиправданої затримки та невиправданого поспіху (на шкоду якості прийнятого рішення) у межах строку, передбаченого чинним КПК. Підкреслимо, що оптимальний момент прийняття КПП є суто індивідуальним для

кожного КПП та має оцінюватися з огляду на обставини конкретного кримінального провадження.

Крім того, своєчасність найбільш щільно пов'язана з принципом доцільності (корисного ефекту). Це пояснюється тим, що досягнення відповідної корисної мети, що загалом є рушійною силою будь-якої діяльності, переплітається саме з часом цього досягнення, оскільки, окреслюючи певну ціль, суб'єкт разом із цим розраховує на відповідний корисний ефект, актуальність якого може тривати досить незначний проміжок часу. Іншими словами, вчасне настання позитивних очікувань завжди є бажаним і доречним³.

Так, розглядаючи питання, присвячені рішенням суду першої інстанції у цивільному процесі України, І. В. Андронов серед вимог, що ставляться до судового рішення, виділяє своєчасність, оскільки *своєчасним має бути саме захист порушених або оспорюваних суб'єктивних прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб*⁴. Зазначене є актуальним й щодо досліджуваного питання. Дійсно своєчасність КПП має за мету не лише прийняття певного процесуального документу в оптимальний строк, а й досягнення відповідного результату за результатами винесення такого акта.

На підставі проведеної наукової розвідки вважаємо, що своєчасність КПП характеризується: 1) індивідуальністю щодо кожного рішення у будь-якому кримінальному провадженні; 2) оптимальними темпоральними показниками (рішення має прийматися в межах строку, передбаченому для його прийняття, без тяганини та поспіху); 3) пріоритетом прав та законних інтересів учасників процесу над швидкістю прийняття рішення; 4) спрямованістю на досягнення відповідного результату.

Урахування вищенаведеного дає можливість визначити своєчасність КПП як стандарт його якості, відповідно до якого рішення має бути прийняте в момент, що є об'єктивно необхідним, оптимальним для прийняття такого рішення без невиправданої затримки та невиправданого поспіху у межах строку, передбаченого чинним КПК для його прийняття з огляду на специфіку обставин конкретного кримінального провадження та є оптимальним для досягнення корисного ефекту з максимально

¹ Ухвала Донецького апеляційного суду від 22 липня 2019 р. у справі № 237/3606/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83278406> (дата звернення 15.03.2021)

² Ухвала слідчого судді Богуславського районного суду Київської області від 21 листопада 2019 р. справа № 358/1214/18 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85847728> (дата звернення 15.03.2021)

³ Прийма С В, 33

⁴ Андронов І. В. 'Рішення суду першої інстанції в цивільному процесі України' (автореф дис канд юрид наук Одеська нац. Юрид академія, 2008) <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1013/%d0%90%d0%bd%d0%b4%d1%80%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 15.03.2021)

можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників процесу.

Щодо значення своєчасності КПП. Своєчасність процесуальних рішень досудового розслідування набуває особливого значення в контексті ефективного виконання завдань кримінального провадження, зокрема, щодо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необгрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК). З огляду на те, що кримінальна процесуальна діяльність за своєю суттю є безперервним процесом прийняття та реалізації процесуальних рішень, саме від обрання правильного та необхідного моменту їх постановлення компетентними посадовими особами й залежить можливість забезпечення як швидкого та якісного досудового розслідування, так і взагалі вирішення кримінально-правового спору у розумний строк. У науковій літературі обгрунтовано зазначають, що *своєчасність* прийняття рішень, їх законність, обгрунтованість та вмотивованість *визначає рівень ефективності всієї системи кримінальної процесуальної діяльності*¹.

У цьому сенсі цікавим видається те, що Конвенція не містить прямого обов'язку держави щодо проведення ефективного досудового розслідування однак системне тлумачення статей 1–5, 8, 14 та Протоколу № 1 до Конвенції дає підстави стверджувати, що обов'язок ефективного досудового розслідування все ж таки існує. Окрім того, до цієї категорії неодноразово звертався й ЄСПЛ у своїй практиці, хоча здебільшого у справах щодо порушення ст. 2 Конвенції, а саме право на життя. Так, у своєму рішенні у справі «Мак-Канн та інші проти Сполученого Королівства» ЄСПЛ ще раз повторює, що вимога *оперативного розгляду справи непрямо передбачена у процесуальній частині ст. 2 Конвенції*, тому від установ державної влади вимагається провести за власною ініціативою докладне й *ефективне розслідування* потенційних порушень норм ст. 2 Конвенції².

¹ Аленін Ю. П. *Прийняття процесуальних рішень за новим кримінальним процесуальним законодавством України: навч.-метод. посібник* (Фенікс, 2012) 138

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мак-Канн та інші проти Сполученого Королівства» від

Крім того, поняття ефективності розслідування розглядається у справі «Сергій Шевченко проти України», де вказано, що система, яка вимагається статтею 2 Конвенції, має передбачати незалежне та безстороннє розслідування, яке відповідає певним мінімальним стандартам щодо ефективності. Таким чином, компетентні органи мають діяти з належною наполегливістю і за своєю ініціативою порушувати провадження, яке здатне по-перше, встановити обставини, за яких сталась подія, та недоліки діяльності системи; по-друге, встановити, хто саме з представників державних органів був причетним до події. Також існує вимога щодо оперативності та розумної швидкості такого розслідування, що передбачено у справі «Холодков і Холодкова проти України»³. У справі «Начова проти Болгарії» (Nachova v. Bulgaria) суд відмічає, що розслідування не буде ефективним доти, доки всі докази не будуть детально вивчені, а висновки не будуть обгрунтовані⁴.

Таким чином, практика ЄСПЛ визначає мінімальні стандарти ефективності розслідування, які включають у себе вимоги щодо розслідування незалежними, безсторонніми та підконтрольними громадськості органами, а також те, що органи влади повинні діяти зі зразковою ретельністю й *оперативністю*. Тож розумність строків досудового розслідування є одним зі стандартів його якості.

Аналогічний підхід використовується й у практиці національних судів. Так, відповідно до рішення Володимирецького районного суду Рівненської області у справі № 556/1090/18 зазначається, що дотримання строків під час кримінального провадження – це питання ефективності системи досудового розслідування та кримінального судочинства і дотримання прав його учасників. Порушення строків може вплинути на порушення прав учасників кримінального процесу, необхідність проведення додаткових процедур, пов'язаних

27 вересня 1995 р. URL: http://aa.u.edu.ua/static/pdf/art2_judg1.pdf (дата звернення 15.03.2021)

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Холодков і Холодкова проти України» від 7 травня 2015 р. (заява № 29697/08) URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1442242143%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D1%96%20%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf> (дата звернення 15.03.2021)

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шевченко проти України» від 4 квітня 2006 р. (заява № 32478/02) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_012#Text (дата звернення 15.03.2021)

з оскарженням дій посадових осіб, які здійснюють досудове розслідування та процесуальне керівництво. *Відповідно затягування досудового розслідування не сприяє авторитету державних органів, що здійснюють досудове слідство*¹. У справі № 2520/664/2012 суддя ухвалив окрему постанову про доведення до відома начальника УМВС України в Чернігівській області фактів, які свідчать про *неефективність та надмірну тривалість досудового слідства* в кримінальній справі. Зокрема, суддя мотивував своє рішення тим, що під час розгляду кримінальної справи за обвинуваченням ОСОБА_2 у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України, було встановлено, *що під час провадження досудового слідства була допущена нічим не обґрунтована тяганина*².

Безперечно, кримінальне процесуальне рішення, прийняте у межах строку, передбаченого КПК, є одним з інструментів забезпечення розумності строків досудового розслідування. Тож видається, що своєчасність КПП забезпечує не лише виконання завдань кримінального провадження, а й дотримання засади розумності строків та здійснен-

ня ефективного досудового розслідування в сенсі практики ЄСПЛ.

Висновки. На підставі вищевикладеного вважаємо за доцільне зробити такі висновки.

1. Своєчасність КПП характеризується: індивідуальністю щодо кожного рішення у кожному кримінальному провадженні; оптимальними темпоральними показниками (рішення має прийматися в межах строку, передбаченому для його прийняття, без тяганини та поспіху); пріоритетом прав та законних інтересів учасників процесу над швидкістю прийняття рішення; спрямованістю на досягнення відповідного результату.

2. Під своєчасністю КПП необхідно розуміти стандарт доброякісності, відповідно до якого рішення має бути прийняте в момент, який є об'єктивно необхідним, оптимальним для прийняття такого рішення без невиправданої затримки та невиправданого поспіху у межах строку, передбаченого чинним КПК для його прийняття з огляду на специфіку обставин конкретного кримінального провадження, та який є оптимальним для досягнення корисного ефекту з максимально можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників процесу.

3. Значення своєчасності КПП полягає в тому, що вона забезпечує не лише виконання завдань кримінального провадження, а й дотримання засади розумності строків та здійснення ефективного досудового розслідування у сенсі практики ЄСПЛ.

REFERENCES

List of legal documents

Cases

1. Okrema postanova suddi Sosnytskoho raionnoho sudu Chernihivskoi oblasti vid 16.07.2012 roku sprava № 2520/664/2012 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/25289054> (in Ukrainian)
2. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Mak-Kann ta inshi proty Spoluchenoho Korolivstva» vid 27 veresnia 1995 r. URL: http://aa.u.edu.ua/static/pdf/art2_judg1.pdf (in Ukrainian)
3. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Shevchenko proty Ukrainy» vid 4 kvitnia 2006 r. (zaiava № 32478/02) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_012#Text (in Ukrainian)
4. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Kholodkov i Kholodkova proty Ukrainy» vid 7 travnia 2015 r. (zaiava № 29697/08) URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1442242143%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D1%96%20%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf> (in Ukrainian)
5. Ukhvala Donetskoho apeliatsiinoho sudu vid 22 lypnia 2019 r. u spravi № 237/3606/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83278406> (in Ukrainian)
6. Ukhvala slidchoho suddi Bohuslavskoho raionnoho sudu Kyivskoi oblasti vid 21 lystopada 2019 r. sprava № 358/1214/18 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85847728> (in Ukrainian)
7. Ukhvala slidchoho suddi Volodymyretskoho raionnoho sudu Rivnenskoj oblasti vid 10.01.2019 r. sprava № 556/1090/18 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79132239> (in Ukrainian)

Bibliography**Authored books**

1. Alenin Yu. P. *Pryiniattia protsesualnykh rishen za novym kryminalnym protsesualnym zakonodavstvom Ukrainy : navch.-metod. posibnyk* [Making procedural decisions under the new criminal procedural legislation of Ukraine: teaching method. manual] (Feniks, 2012) 138 (in Ukrainian)
2. Basysta I. V. *Pryiniattia i vykonannya protsesualnykh rishen slidchoho na stadii dosudovoho rozsliduvannia: teoretychni i praktychni problemy : monohrafiia* [Adoption and implementation of procedural decisions of the investigator at the stage of pre-trial investigation: theoretical and practical problems: monograph] (LvDUVS, 2013) 52 (in Ukrainian)
3. Dubinskij A. YA. *Ispolnenie processual'nykh reshenij sledovatelya: pravovye i organizacionnye problem* [Execution of procedural decisions of the investigator: legal and organizational problems] (Naukova dumka, 1984) 50 (in Russian)
4. Hlynska N. V. *Kontseptualni zasady vyznachennia ta zabezpechennia standartiv dobroiakisnosti kryminalnykh protsesualnykh rishen: monohrafiia* [Conceptual bases of definition and maintenance of standards of good quality of criminal procedural decisions, monograph] (Istyna, 2014) 100–101 (in Ukrainian)
5. Khofer R., Netesaim N. *Napysannia sudovykh rishen: posibnyk dlia suddiv.* [Writing Court Decisions: A Guide for Judges] (Proekt USAID «Ukraina: verkhovenstvo prava», 2012) 37–48 (in Ukrainian)
6. Kuibida R., Syroid O. *Posibnyk iz napysannia sudovykh rishen* [Guide to writing court decisions] («Drim Art», 2013) <<https://www.osce.org/files/f/documents/f/e/106527.pdf>> (in Ukrainian)
7. Muratova N. G. *Processual'nye akty organov predvaritel'nogo rassledovaniya* [Procedural Acts of Preliminary Investigation Bodies] (Izd-vo Kazan. un-ta, 1989) 48–86 (in Russian)
8. Pushniak O. V. *Pravo i chas : monohrafiia.* [Law and time: a monograph] (Vyd-vo «FINN», 2009) 176 62–63 (in Ukrainian)
9. Solov'ev A. B. *Aktual'nye problemy dosudebnykh stadij ugolovnogo sudoproizvodstva* [Actual problems of pre-trial stages of criminal proceedings] (Izd-vo «Yurlitinform», 2006) 375 (in Russian)
10. Tihomirov YU. A. *Upravlencheskoe reshenie* [Management solution] (Nauka, 1972) 129 (in Russian)

Non-authored books

11. *Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language] (1970–1980) <<http://sum.in.ua/s/svojechasnyj>> (in Ukrainian)

Journal articles

12. Huiyan P. D. 'Svoiechasnyi rozghliad spravy yak element prava na spravedyvyi sud' [Timely consideration of the case as an element of the right to a fair trial] (2018) 30 (68) 1 Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky 36–42 (in Ukrainian)
13. Kalienichenko L. I. 'Poniattia ta vydy pryntsyviv yurydychnoi vidpovidalnosti' [Concepts and types of principles of legal responsibility] (2017) 1 (64) Pravo i bezpeka 24–31 (in Ukrainian)
14. Pryima S. V. 'Pryntsyv svoiechasnosti interpretatsii norm prava' [The principle of timeliness of interpretation of legal norms] (2019) 30 (69) 6 Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky 30–34 (in Ukrainian)

Dissertations

15. Vlasov V. I. 'Rassledovanie prestuplenij. Problemy kachestva' [Investigation of crimes. Quality problems] (diss d-ra jurid. nauk Moskva, 1991) 45 (in Russian)

Thesis abstracts

16. Andronov I. V. 'Rishennia sudu pershoi instantsii v tsyvilnomu protsesi Ukrainy' [Judgment of the court of first instance in civil proceedings of Ukraine] (avtoref dys kand yuryd nauk Odeska nats. Yuryd akademiia, 2008) <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1013/%d0%90%d0%bd%d0%b4%d1%80%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (in Ukrainian)

**Донченко А. А. Поняття та значення своєчасності кримінальних процесуальних рішень
досудового розслідування**

Стаття присвячена дослідженню питання своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування. Зазначається, що своєчасність як правова категорія в юридичній літературі розглядається як: один з основних принципів юридичної відповідальності; принцип інтерпретації норм права; елемент права на справедливий суд тощо. На підставі проведеного дослідження виокремлено характерні риси своєчасності кримінальних процесуальних рішень, до яких віднесено: 1) індивідуальність щодо кожного рішення у будь-якому кримінальному провадженні; 2) оптимальні темпоральні показники (рішення має прийматися в межах строку,

передбаченому для його прийняття, без тяганини та поспіху); 3) пріоритет прав та законних інтересів учасників процесу над швидкістю прийняття рішення; 4) спрямованість на досягнення відповідного результату. Запропоновано авторську дефініцію своєчасності, відповідно до якої своєчасність розглядається як стандарт доброякісності, відповідно до якого рішення має бути прийняте в момент, який є об'єктивно необхідним, оптимальним для прийняття такого рішення без невиправданої затримки та невиправданого поспіху у межах строку, передбаченого чинним КПК для його прийняття з огляду на специфіку обставин конкретного кримінального провадження та який є оптимальним для досягнення корисного ефекту з максимально можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників процесу.

На підставі аналізу практики ЄСПЛ зроблено висновок, що своєчасність кримінальних процесуальних рішень забезпечує не лише виконання завдань кримінального провадження, а й дотримання засади розумності строків та здійснення ефективного досудового розслідування.

Ключові слова: рішення; досудове розслідування; стандарти якості; своєчасність.

Донченко А. А. Понятие и значение своевременности уголовных процессуальных решений досудебного расследования

Статья посвящена исследованию вопроса своевременности уголовных процессуальных решений досудебного расследования. Отмечается, что своевременность как правовая категория в юридической литературе рассматривается как: один из основных принципов юридической ответственности; принцип интерпретации норм права; элемент права на справедливый суд и т. п. На основании проведенного исследования выделены характерные черты своевременности уголовных процессуальных решений, к которым отнесены: 1) индивидуальность каждого решения в отдельном уголовном производстве; 2) оптимальные темпоральные показатели (решение должно приниматься в пределах срока, предусмотренном для его принятия, без затягивания и спешки) 3) приоритет прав и законных интересов участников процесса над скоростью принятия решения; 4) направленность на достижение соответствующего результата. Предложена авторская дефиниция своевременности, в соответствии с которой своевременность рассматривается как стандарт доброкачественности, согласно которому решение должно быть принято в момент, который является объективно необходимым, оптимальным для принятия такого решения без неоправданной задержки и спешки в пределах срока, предусмотренного действующим УПК для его принятия с учетом специфики обстоятельств конкретного уголовного производства, и который является оптимальным для достижения полезного эффекта с максимально возможным уровнем обеспечения прав и законных интересов участников процесса.

На основании анализа практики ЕСПЧ сделан вывод, что своевременность уголовных процессуальных решений обеспечивает не только выполнение задач уголовного судопроизводства, но и соблюдение разумности сроков, а также осуществление эффективного досудебного расследования.

Ключевые слова: решение; досудебное расследование; стандарты качества; своевременность.

Donchenko A. A. Concepts and meanings timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation

The article is devoted to the study of the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation. It is noted that timeliness in the legal literature is considered as: one of the basic principles of legal responsibility; the principle of interpretation of legal norms; element of the right to a fair trial, etc. On the basis of the conducted research the characteristic features of timeliness of criminal procedural decisions are singled out, which include: 1) individuality of each decision in each criminal proceeding; 2) optimal temporal indicators (the decision must be made within the period provided for its adoption without red tape and haste); 3) the priority of the rights and legitimate interests of the participants in the process over the speed of decision-making; 4) focus on achieving the appropriate result. The author's definition of timeliness is proposed, according to which timeliness is considered as a standard of good quality, according to which a decision should be made at a time that is objectively necessary, optimal for making such a decision without undue delay and unjustified haste within the current CPC for its taking into account the specific circumstances of a particular criminal proceeding and is optimal for achieving a beneficial effect with the maximum possible level of ensuring the rights and legitimate interests of the participants in the process.

Based on the analysis of the case law of the European Court of Human Rights, it was concluded that the timeliness of criminal procedural decisions ensures not only the fulfillment of the tasks of criminal proceedings, but also compliance with reasonable time and effective pre-trial investigation.

Keywords: decision; pre-trial investigation; quality standards; timeliness.

Стаття надійшла до редакції: 13.03.2021 р.

Прийнята до друку: 9.04.2021 р.